MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II. Meşrutiyet'in İlk Beyannâmesi: "Üçüncü Orduya Selam"

Zekeriya Kurşun (*)

Meşrutiyet'e yeniden geçme fikri Osmanlı entelektüelleri ve özellikle üçüncü ordudaki subaylar arasında sürekli konuşulan büyük bir ideal hatta bir fikr-i sabit haline gelmiş ise de Osmanlı toplumunun, daha doğrusu toplumu oluşturan muhtelif unsurların beklentisi oldukça farklı idi. Hatta meşrutiyete yeniden geçme fikri sınırlı bir kısım heveskârın fantezisi olarak da algılanıyordu. Bu yüzden 24 Temmuz 1908 sabahı meşrutiyetin aniden ilan edildiğini öğrenen herkes büyük bir şaşkınlık geçirmiştir.

Aslında kanun-i esasinin yeniden ilanı için adeta varlıklarını ortaya koyan Enver ve Niyazi Beyler dâhil üçüncü ordudaki bütün ittihadçı subaylar bu işin bu kadar kolay olmayacağını hele hele telgraflarla asla olamayacağını düşünüyorlardı. Nitekim bunu tahmin edemedikleri için de isyan göstergesi olan bir takım sembolik faaliyetlere de girişmişlerdir. Ancak beklentilerinin aksine II.Abdülhamid, bir taraftan üçüncü ordudan gelen telgrafları paşalarına okuturken diğer taraftan da kısa bir irade ile meşrutiyeti yeniden ilan etmişti. Meşrutiyet'in ilanını hasretle beklemelerine rağmen İttihatçılar hazırlıksız yakalanmıştı. Belki II. Abdülhamid'in niyeti de bu idi. Zira Cemiyet, Rumeli'de nispeten tanınmaktaydı ancak Anadolu'da, Arabistan'da yani imparatorluğun diğer bölgelerinde hâlâ bir "fesat cemiyeti" olarak bilinmekteydi. Bu durum da onların iktidarı kolay kolay kontrol edemeyecekleri anlamını taşımaktaydı.

Nitekim aradan geçen yaklaşık 9 ay sonra yani 31 Mart hadiseleri akabinde Cemiyet de II. Abdülhamid'in, bu siyaset oyununa karşılık, -II. Abdülhamid'in beklentisine aykırı olarak- hareket ordusunu İstanbul'a yürüterek adeta rövanşlarını alacaklardı.

İttihatçıların Meşrutiyetin ilanı akabinde kendilerini meşrulaştırma ve

(*) Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

halka tanıtma ihtiyacı duydukları apaçıktır. Bir taraftan merkezi bürokrasi ile ilişkiye giren cemiyet üyeleri, diğer taraftan da sempatizanları aracılığı ile gazete ve dergiler çıkararak, başka bir ifade ile basını kullanarak kamuoyunu etkilemeye girişmişlerdi. Kısa zamanda ortaya çıkan küçük büyük gazete ve dergilerin hangilerinin cemiyet tarafından yönlendirildiği hangilerinin sadece meşrutiyetin hevâ ve hevesine kapılarak yayımlandığı bu gün bile hâlâ aydınlatılabilmiş değildir. Nitekim burada konu edindiğimiz yazının yayımlandığı *Asker* dergisi de bu kuşkuları içermektedir. Yazarlarına ve yazılarına bakıldığında tamamen ittihad ve terakkinin eylemci kanadının fikirlerini ihtiva eden bu dergi bilebildiğimiz kadarı ile de uzun ömürlü olamamıştır. Buradan bu derginin doğrudan ittihatçıların ilk beyannamelerini yayımlamak için çıkarıldığını varsaymak mümkündür. Kuruluş tarihi 11 Temmuz 324/24 Temmuz 1908 olarak gösterilen derginin 1 nolu sayısı da 21 Ağustos 1324/4 Eylül 1908 tarihini taşımaktadır. Kurucusu ve başyazarı Osman Senaî (Erkan-i Harp Kaymakamı); müdürü de İbnu's-Sırrî Ahmed Cevdet olan dergi, ön dış kapakta "ordu ve donanmanın terakkiyatına hâdim olmak üzere ayda iki defa neşredilir" şeklinde tanımlanmaktadır. Derginin yazı heyeti olarak da Erkan-i Harbiye Kaymakamı Osman Senaî Bey, Erkan-i Harbiye Binbaşısı Ali Fuad Bey; Erkan-i Harbiye Binbaşısı Ali Mümtaz Bey, İstihkam Kolağası Muallim Selim Sırrı Bey, Piyade Yüzbaşı Nuri Bey ve Bahriye Erkân-i Harp Yüzbaşısı Veli Bey olarak verilmiştir.

Aslında derginin acele ile hazırlandığı ve tek bir amaca matuf olduğuna dair de bazı işaretler bulunmaktadır. Normalde baş tarafta olması gereken bazı bilgiler arka kapakta verildiği gibi; kurucu ve müdür birinci formayı görmediklerini ve orada bir iki hata olduğunu beyan ederek özür dilemektedirler. Ancak özürlerini beyan ederken kullandıkları " dün hey'et-i istikbaliye ile beraber bulunduğumuzdan birinci formanın son tashihini görmedik" ifadesi adeta derginin maksadını ele vermektedir. Dergi yine normalin dışında olarak arka kapakta kendini şöyle ifade etmektedir:

"32/48 sahifeden terkîb etmek üzere funûn-i harbiye ve bahriyeden, tarihten ve edebiyât-i askeriyeden bahistir. *Millet-i muazzama-i Osmaniyenin hâl-i hazırı bir millet-i musallaha teşkîl etmekte olmasına nazaran* her vatanperverin bu eser-i askeriyi mütalaa ve ta'kîb eylemesi muktezâ-yı hamiyettir. Dünyada en mühim vazife insanın hîn-i hacette vatan-i mukaddesini müdafaa edebilmesidir; bu ise öğrenmekle olur ki *Asker*'in gaye-i emeli sevgili vatandaşlarımıza işte bu malumatı vermektir."

Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi, derginin İttihat ve Terakki Cemiyetinin gayesine uygun ve cemiyetin -muhtemelen- İstanbul'a gönderdiği ilk heyetin gelişi münasebeti ile çıkartılmıştır. Cemiyet temsilcilerinin ge-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

lişinden önce hazırlandığı anlaşılan dergideki ilk yazının, Tevfik Fikret'in "Kılıç" şiirinden sonra, "Üçüncü Orduya Selam" adı altında ve aynı ordudan Erkan-ı Harp Ali Fuad imzası ile yayımlanması, daha önce belirttiğimiz fikirlerimizi teyid etmektedir. Muhtemelen bu yazı İttihadçılar'ın ilk beyannamesi niteliğini taşımaktadır. Aslında 48 sahifelik derginin ilk forması (s. 3-16) bu yazıya; diğer sahifeler de yazarları belli olmayan "Yaverler" (s. 17-239); "Almanya'da Harbiye Nezareti" (s. 23-28) konularına ayrılmışken; 28-32. sahifeleri ise Ebu Ziya'nın daha sonra çok yankı uyandıracak olan "Said Paşa Hazretlerine" başlıklı ve devr-i sabıkı, Said Paşa'nın uygulamaları üzerinden yargılayan yazıya ayrılmıştır. Ardından yine "Erkan-i Harplik" (s. 33-43) başlıklı bir makale konulmuştur. Ayrıca dergide II. Meşrutiyetin ilanı akabinde Harbiye'de yaşanan sevinç haberlerine ve Harbiye öğrencileri adına Meşrutiyete yapılan bir niyaza yer verilmiştir.

Burada neşredeceğimiz yazı, Üçüncü Ordunun II. Meşrutiyetteki rolünü anlatmak yerine daha ziyade, "ordu-millet" birliğini öne çıkaran, başka bir deyiş ile inkılâplarını meşru göstermeye çalışan İttihatçıların siyasi manifestosu niteliğini taşımaktadır.

Üçüncü Orduya Selam[1]

Esselam ! Ey fatih-i iklim-i hürriyet ! Ordu-yi muazzam ! Ey ruh-i cism-i devlet ve millet esselâm ! Bir anda ki vatan zaleme-i istibdadın dest-i bî amân-i kahrında inleye inleye teslim-i can ediyordu; bir anda ki millet amir ve memur sıfatında katillerin hançer-i zehr-i âlûdî ile göğsünde açılmış olan müdhiş yarelerden tahlîs-i hayat edemeyeceğini anlıyordu; bir anda ki asker, o silah-i şan u şeref o nüfuz ve kuvvet ve kudret üniformalı celladların zîr-i tahakkümünde hâk-i mezellette sürüne sürüne mahv oluyordu; sen ey şanlı ordu ! sen ağûş-i feyz ve terbiyetinde yetişdirdiğin zabıtanınla; efradınla meydan-ı hamasete atıldın: Kılıcınla iade-i hayat-i millet ettin ! Çıkışın bir mucize-i kübrâ gibi harika-nümâdır ! Harekat ve iradatın nev'-i insanı ikbalden ikbale götüren kanun-i esasiler gibi her türlü şiyen ve garazdan mu'arra ve musaffâdır.!

Kudretine, azametine yalnız bu hâk-i pâk-i Osmanîde sakin olan şarklılar değil, bütün cihan-ı insaniyet hayrandır. Vücuda getirdiğin tufân-ı hamiyet bir anda bütün küre-i arzı istilâ etti; beşeriyatin a'mak-ı ruhiyesinde, Osmanlı nâmına karşı en asıl ve en rakîk hissiyât-i tekrîmiyye uyandırdı ! Alem kanaat hasıl etti ki, bir vakitler kıtaat-ı selasede feth-i memâlik-i vasi'a ile gıbta-ı bahş-i milel ve akvâm olan seyf-i celil-i Osmanî, el-ân o kuvvet ve

[1] *Asker*, 21 Ağustos 1324, İstanbul 1324, nr. 1, s. 4-16. Metin'in aslında bir takım tashih ve cümle hataları bulunmaktadır. Neşrederken düzeltme yoluna gidilmemiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

azamet-i teshiriyyeye malik bulunuyor. Herkes anladı ki paslanmış ve hatta kırılmış zannolunan bu mübarek kılıç, bu alet-i fatiha-i bilad genç ve hamiyetli zabıtler altında, bizim için devr-i futûhat olan asırlardaki tesir mahiyetini hakkıyla muhafaza ediyordu.

Kılıcımızın mahsûl-i futuhatı olan mukaddes vatanımızı kendilerine çiftlik edinmeyi aksâ-yi emel addeden hainler sebebiyle memleketimizde görülen hâl-i perişanı, bir ınkıraz-ı hakikinin pek uzak olmadığını bize aynen gösteriyordu. Firavunlar ! bu delâil-i zahîre önünde bile vakar ve temkîn-i rezilanelerine kat'a halel vermeksizin, cenaze karşısında icrâ-yı şevk ve tarb edenler gibi bize bakarak muannidane bir surette halimiz ile isitihzâ ediyorlardı. Bu vechile her tarafta asâr-i mevt ve izmihlâl nümayân oluyurdu.

Rumeli'nin temam-i merkez-i hayat ve icraatı olan bir noktada bir sabah ansızın silah başına borularının çalındığı işitildi. Üçüncü Ordu bu vechile sel-i seyf ederek seylâbe-i inkıraz önüne bir sedd-i hâil vaz' eyledi ! Manastır ve Selanik cihetlerinden aks-i endâz-i sâmi'a-i hürriyet ve mefharetimiz olan boru sesleri ordunun milletle beraber bir cihad-ı hürriyet yapmağa karar verdiğini ilan ediyordu. Ordu ve millet el ele vermiş, istihsâl-i maksad emrinde müştereken fedâ-yi can etmeğe azm eylemişlerdi.

Bu tarzda bir misal tarih-i beşerde mefkudtur. Ordular daima taraftar-ı istbdâd olarak hükümdarların amâl ve hevesâtına hizmet ve ekseriya kendilerini vucûde getirmiş olan kitle-i azîme-i milliyeye muhalif hareket eylemişlerdir. Yegâne olan bu misal ordumuzun tarih-i şan ve şerefinde bütün orduların gıptalarına sezâ bir eser-i ülviyyet ve kemal yerine geçecektir.

Her yerden ziyade Rumeli yakasında hayret edecek bir sür'atle teşekkül eden ittihad-i millî, vücuduna imkan verilmeyen bir kuvve-i gayr-i mer'iyye gibi telakki olunan (İttihad ve Terakki Cemiyeti)nin parlak bir eser-i zekâ ve dehası idi. Buna hiç şüphe yok. Lakin vaktaki zabıtanımızda bu cem'iyyet-i ittihadiyyeye dehaletle anın icrâ-yi amâline canıyla, silahıyla muavenet edeceklerine söz verdiler; vaktaki genç erkân-ı harp ve mümtaz zabıtanımız bi'l-fiil kıtalar başında ifâ-yı vazıfe ile ittihad-i millî efkârının az vakit içinde bir sür'at-i berkıyye ile etrafa sirayetine sa'y u gayret ettiler; millet o zaman hakiki bir (millet-i musallaha) nüfüzunu kesb ederek kendi aleyhine sevk olunması mutasavver bulunan kuva-yi müstebidenın kaffesiyle uğraşabilecek bir metanet ve kudret iktisab eyledi.

İşte bu andan itibaren nâsıye-i millette başka bir ma'na-yı kudret, başka bir ümid-i ebediyet okunmağa başladı. Bundan sonra millet baştan başa musallah bir kitle-i mevhîbe şeklini almışdı. Artık ordunun hareketi içûn verilecek emirler şahs-ı vahid ağzından değil lisan-i milletten sâdır olacaktı.

İşte inkılâb-i mesudumuz asıl bu noktadan, bu nokta-i necabet ve ulvi-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

yetten başlıyor. Onun içündur ki Üçüncü Ordu asırlarla pâyidâr olacak bir nâm ve şan kazandı. Onun içündur ki, Üçüncü Ordu milel ve akvam-i hazıra nezdinde selamet-i beşeriyeyi kâfil bir kuvvet gibi tekrîm ve tebcîl edildi. Onun içündur ki, Üçüncü Ordu nazar-i ümmette Sultan Mehmed ile beraber kat-i menâzıl-i futûhat ve en sonra İstanbul gibi bir şehr-i azîme nakl-i merkez-i muzafferiyat eyleyen ordu kadar ve hatta ondan ziyade ihrâz-i şeref ve şan eyledi. Evet ! o ordular fatih-i memleket idi, Üçüncu Ordu ise fatih-i cihan-i hürriyettir. Memleket mahdut olabilir. Halbuki hürriyet bîhudûd olan bir nimet ve saadettir.

Hasılı Üçüncü Ordu bir hükümet-i zalime ve mutlaka ile uğraştı. İlk hamlede onu yere serdi. Osmanlılığı mevt-i muhakkaktan kurtardı. Vatanı muhatara-i inkısamdan halas etti. Millete ebedî bir feyz ve hayat bahş eyledi. Bundan dolayı Arnavudluğun yüksek tepelerinde şahinler gibi kayalardan kayalara uçarak asıl, fedakâr, âlicenap maiyetleriyle birlikte kuvve-i zalimeye karşı milletin birer münci-i nâmdâri ve ordunun en güzide birer sancakdarı olan Niyaziler, Enverler, Salahaddinler ve saire gibi nevadir yetiştiren Üçüncü Ordu müebbeden selam ve ihtiram ile tebcîl ve tevkîr olunacaktır.

Çalışalım

Nail olduğumuz devlet-i hürriyet kılıç sayesindedir; onun içûn daima kılıçlarımızı keskin tutalım. Ordumuzu layık olduğu mertebe-i bülend-i marifete çıkaralım. Bu ise ancak sa'y ile, ikdâm ile mümkün olabilir. Harpte bir muzafferiyet kazanıldığı vakit heman silah çatarak keyf etmek nasıl muhataralı ise şimdi de bu muvaffakıyet-i azîme-i siyasiyeden sonra uykuya dalmak ondan daha ziyade muhataralıdır. Uyumayalım. Gözümüzü dört açalım. Dedikoduyu bırakalım. Dilimizi ciddi sözlere alet edelim. Her işte yalnız muvaffak olmak kafi değil, bi'l-aks muvaffakıyeti ikmal içûn işi sonuna kadar takip etmek, maksadı tamamen ele geçirmek lazımdır. Bizim de gaye-i emelimiz mutlak bu olmalıdır.

Ordu bize büyük bir nimet ihsan eyledi; fakat kendisi zaiftır, kuvvetsizdir. Nimetin kadrini bilerek velinimet-i hürriyetimizin tezyîd-i kudret ve şanına hasr-i emel edelim. Çünkü âtimiz ancak o sayede te'min edilmiş olabilir. Japon milleti nasıl çalıştıysa bizde öyle çalışalım. Bütün âmal ve efkârımız hafız-ı vatan olan silahta, orduda içtima etmelidir. Hakiki bir millet-i musallaha efradından olduğumuzu göstermek içûn bu uğurda bütün kanımızı, canımızı feda edercesine çalışmalıyız. Vatanımızın, ordumuzun, milletimizin terakkisini düşündüğümüz zaman Çin seferi üzerine; "biz ancak Almanları karada ve İngilizleri denizde mağlup ettikten sonra memnun olabiliriz" diyen Japon neferi hatırımıza gelsin ! Yani o kadar ça-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

lışalım demek istiyorum. Ordu donanmamızı bu maksad-ı âliye göre ihzâr ettiğimiz halde vatan ve millet içûn bir selamet-i ebediye te'min edilmiş olacağı muhakkaktır. Çünkü en kavî ve en ebedî milletler silahını daima keskin tutanlardır.

İnsan her sanatta artist oluncaya kadar çalışmalı; hususiyle askerlikte mesaisine payan olmamalıdır. Zira bu meslek-i mübarek büsbütün başka bir sanattır. Bu güzergah-i âlide kat'-i merâhil edebilmek içûn şayan-i emn ve i'timat rehberlere ihtiyacımız vardır. Aksi takdirde tehlikeler, uçurumlar muhakkaktır. Binaenaleyh, hey'et-i zabıtanımızın ilmen ve ahlaken bir sınıf-i mümtaze teşkil etmeleri kat'iyyen elzem olduğu gibi, milletin de silah taşımağa alışkın bir cem'iyyet-i musallaha-i azîme vücûda getirmesi şarttır.

Doğrusunu söyleyelim. Şimdiye kadar tarz-ı mesaimiz pek yamandı. O gidiş ile bir mevt-i muhakkaka varılacağı tabii idi. Bereket versin ki Üçüncü Ordu bir mucize-i kübra gösterdi; kılıç imdadımıza yetişti. Varlığımızı o büyük orduya medyûnuz. Fakat bu mucize, bu imdât kendi kendine hasıl olmadı. Onu temin içûn senelerce çalışıldı.

Üçüncü ordu tıpkı bir Alman ordusu olmuş diyorlardı; o tarafta hayat-i askeriyenin bütün şumûlile takip edilmekte olduğunu söylüyorlardı. Bu haberler bizim içûn birer müjde-i saadet idi. Zira, mükemmel bir ordunun çok işler göreceğine, parlak bir hey'et-i zabıtanın akibet o silah-ı muntazam ile nâil-i emel olacağına itimadımız vardı. Bu alem-i fanîde her ümit, her muvaffakıyet sa'y ile, gayret ile tecellî eder. Bu hakikat güneş gibi gözlerimizi tenvîr ettiği halde biz, bu pây-i taht sakinleri, tehlikede kalmış olan vatanımıza karşı pek la-kayd görünüyorduk. Vatanımızın kıblegâhı demek olan bu belde-i cesîme, bir sehâb-i muzlım-i inkıraz altında inliyorken, yine pek çoğumuz muannidane bir surette zevk u sefamıza devam ediyorduk. Hâsılı eslâfımızın yadigâr-i seyf-i celadeti olan İstanbul şehri günden güne bir mezar şeklini alıyordu. Zımamdaran-i hükümet bir damla gözyaşı bile dökmeksizin, altıyüz senelik milleti oraya gömmek istiyorlardı. Dediğim gibi İstanbul pek müstekreh ve müthiş bir mezara dönmüştü. Halbuki, ne kadar müthiş olsa da biz yine bu merkez-i kahr ve istbdadtan harice, el verebilirdik. Kuvve-i ayni'l-merkeziyyenin muhît'te husûle getireceği tesir nazar-i dikkate alınırsa bu suret-i hareketin ne kadar parlak olacağı, taraf-ı muarızı ne derece sarsacağı meydanda bir şeydi.

Olan oldu! Biz artık âtiyi düşünelim. İstikbali temin edelim. Şimden sonra bizim en büyük silahımız ordudur. Vatanın nokta-i istinadı, pâk ve mukaddes emellerin merkez-i iştirak ve ittihadı kuvve-i askeriyemizdir. Bu kuvveti daima ilerletmek, daima yükseltmek en muazzez ümidimiz, en müebbed fikrimiz olsun. Vakı'a şimdiki halde vaktimiz dardır. Bunun-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

la beraber asıl hüner böyle zamanlarda iş görmektir. İngilizlerin "vakit nakittir" darb-ı meselini rehber-i hareket edelim. Zaten vakti hüsn-i isti'mâl etmek fezâil-i beşeriyeyi birer, birer sarf ve tatbık eylemek demektir. Atalet medfen-i hasenâttır. Artık o menba'-i seyyiat ile hiçbir münasebetimiz olmasın. Bi'l-aks "leyse li'l-insani illa mâ-se'â" düstûr-i celîli bâdi-i feyz ve teâlimiz olsun.

Gün doğmadan, daha herkes tatlı uykusunda iken kışla meydanlarında ve ordugâhlarda sihrin feyz-i ruhanisi ile ahenkdâr-i musika sesleri işitilmeğe her taraftan kalk boruları çalınmağa başladığı zaman yüreğimiz bir hiss-i gurur-i milli ile çarpsın! Bir anda bütün kışla havlıları, askerle dolduğu zaman bu heybetli manzara önünde gözlerimiz ateş saçsın !

Her memlekette hey'et-i zabıtan ordunun ruhudur. Fi'l-vaki' zabıtan ne kadar mümtaz, ne kadar çalışkan olursa, efradın manen ve maddeten izhar edeceği kuvvet de o derece bülend olur. Kamil bir zabıt, kumanda edeceği kıtayı faziletten fazilete îsâl eyleyebilir. Cahil bir zabıt ise aynı kıtayı en fena mahrumiyetlere, en büyük felaketlere sevk eder. Hey'et-i zabıtanın fezâil ve meârif neşrindeki hizmetleri pek büyüktür. Bir yüzbaşı, maiyetindeki iki yüz neferin adeta babası demektir. Neferler ona mutlak bu nazarla bakarlar. Binaenaleyh terbiye ve ahlak-i askeriye ve insaniyeleri hep babalarının terbiyesine, ahlakına ve tarz-ı hayatına müşabih olur. Diğer zabıtan ve diğer kıtaat hakkında hüküm yine böyledir.

Yukarıdan beri sa'yden ve hüsn-i isti'mâl-i vaktden bahsediyoruz. Ve bir türlü bu bahsi bitiremiyoruz. Hususiyle şimdi ve şimden sonra tasarruf-i evkât bizim içûn o kadar ehemmiyetlidir ki, bu şart-ı esası olmayınca mükemmel bir ordunun teşkili de mümkün olamayacağına adeta iman etmeliyiz. Tarihte bu hakikatı isbat edecek bir çok misaller var. Ez cümle bizim bundan evvelki halimiz, Rusya ordusunun hâli, 14. Lui zamanında Fransa ordusunun hâli!

Fi'l-hakika o devirde zevk ve tarba ziyadesi ile inhimak etmiş olan Fransız zabıtanı vakitlerini vezâif-i mühime-i askeriyelerine sarf eyleyecek yerde sefahat alemlerinde imrâr-i hayat ediyorlardı. Sonra bir zaman geldi ki, onların birden bire alayları başında bulunmaları iktiza etti. Vakı'a her birisi mensup olduğu alaya büyük bir şevk ve cesaret ile gitti. Fakat bu alaylar onların hakiki ailesi olacakken bilakis onlara pek ecnebi idiler. Umumiyet üzere salon kahramanı olan bu zabitler kıtaları başına geçtiler; onlara keskin kumandalarını ve şiddetli seslerini işittirmek istediler. Ne çare ki kıtaat-i askeriyeye kumanda etmek için yalnız apoletin kifayet etmeyeceğini ve bi'l-aks hayat-i askeriyenin bütün mezâhimini, bütün şanını, bütün vezâyıfini neferlerle birlikte çekmek lazım geldiğini acı bir imtihandan sonra anladılar.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Nihayet onlar azledildi ve yerlerine küçük zabıtan geçirildi. Fransa tarih-i askerisinde dikkate şayan olan bu devir hakîki bir kumanda ve iktidarın bazen de evkâtını ve vezayıf-i yevmiyesini hüsn-i isti'mâl eden ve ahval ve harekatı basıretle takip eyleyen küçük zabitlerde bulunabileceğini bütün aleme bi'l-fi'il isbat etmiştir. Bu gün ise o zamana nisbeten ahval-i askeriyede büsbütün başka bir renk, başka bir tarz mevcuttur. Hey'et-i zabıtan orduyu teşkil eden insanların en muallemleri en dilaverleri ve en kadimleridir. Binaenaleyh kumanda ettikleri kıtaattaki nüfûzları bir aile reisinin evladına olan nüfûz ve tesirinden ziyadedir.

İşlerin ahval-i hazırasına nazaran mesleğimizin bize tahmil etmiş olduğu vezâife kemal-i dikkatle hasredeceğimiz evkâtı mevzu-i bahs ve münakaşaya artık lüzum bile yoktur. Burada asıl bahsetmek istediğimiz şey, bu mütenevvi' vazifeler beyninde terk edilen fasılalarda ele geçirdiğimiz istirahat zamanlarını da hüsn-i isti'mâle alışmaktan ibarettir. Bu vechile en ufacık bir teneffüs zamanında bile bi'l-istifade ordunun menâfiine hizmeti kendine itiyad edinecek olan bir zabit, daha büyük rütbelere geçtikçe, evvelden izhar eylemiş olduğu mesainin semerâtını şüphesiz pek parlak bir surette iktitâf eylemesi olur.

Mektep kapısından çıkınca kitaplarını çekmecesine, kalemini kutusuna hapseden bir zabit, cihan-i askerideki tebeddülattan bî-haber kalan bir zabit, esfâr-i kadîme ve ahireyi ve-lev kısmen olsun okumayan bir zabit pek az zaman içinde diplomasız bir zabit derecesine iner. Mektepte malumat-i askeriyesini ikmal eylediğini iddia eden bir zabite gelince, ona mektepten çıkarken daha (diplomasız zabit) demek en münasip bir unvan olur.

Biz mektepte olsa olsa ulûm ve funûn hakkında ancak bir esas vaz' etmiş olabiliriz. Sonra bu temel üzerinde bir binâ-yi marifet kurmak herkesin si'a-i kabiliyet ve isti'dâdına göre tahavvül eder bir şeydir. Öyle ise bir zabit, la-yenkatı' bir suretde ve en zor talimlerle, her şeyden evvel, bir kere vücudunu türlü türlü meşakk ve mezâhime alıştırmalıdır. Noksanımızı itiraf edelim. Şimdiye kadar zabitanımızın bir çoğu talim gürültülerinden bayağı tevahhüş ediyorlardı. Sabahleyin kışla meydanları askerle dolduğu zaman, yakıcı bir güneş veya ısırıcı bir rüzgar altında birkaç saat çalışmak, toza toprağa karışmak hatta kumanda etmek bile gücümüze giderdi. Memâlik-i mütemeddine zabitanının daimi olan mezâhim ve meşağıl-i kesîrelerine karşı pek cüz'î addolunabilen hidemat-i yevmiyemiz bize taşınmaz bir yük gibi geliyordu. Darılmayalım. Ekserimiz lafzen asker idik. Hakikat halde ise askerliğin, bütün muktezıyât ve adâtına büsbütün yabancı gibi idik. Me'ahaza, bu fenalık yukarıdan geliyordu. Ma-fevkler bütün hal ve şanlarıyla ma-dûnlara timsâl-i gayret olmak lazım iken, amirlerimizin ekserisi bizi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

gaib etmeğe başladıktan sonra, bir iki saatlık bir yürüyüş ve talime, veya birkaç saat at üzerinde bulunmağa tahammül edemiyorduk. Fenalık bir derece terakkî ediyordu ki, bir zaman sonra, şüphe yok bütün askerliğimiz, bütün malumatımız, bütün zabitanımız hep sırtımızda giydiğimiz siyah elbisede hulasa edilmiş olacaktı.

Şimden sonra ise, nail olduğumuz inkılâb-i mes'udun şerefiyle mütenasib bir surette çalışmak, vazife ve mesuliyeti bi-hakkın tanımak icâb eyleyecektir. Kendilerinde bu hiss-i mesuliyet ve vazîfe ve mesuliyet ve vazıfeperveriyi duyamayanlar bi't-tab' saflarımızı terk edeceklerdir. Çünkü zabit demek, ordu makinesinin daima işleyen bir cüz'î demektir. makinenin hey'et-i umûmiyesini vücûda getiren bu cüzlerin temiz ve pâk olması ve kat'iyyen paslı durmaması şarttır.

Ordu ve Millet

Ordunun millet ile irtibatı, hilkatte bir birine en yakın, en samimi ve en ziyade, merbut olan anâsır ve mevcudat arasındaki irtibattan daha kuvvetli, daha celî ve samimidir. Ordu ile millet arasında ayrılık gayrilik yoktur. Ordu; milletin zübde-i hayatı, millet ordunun hukuk ve menafini müdafaaya memur olan bir hey'et, millet de bu hey'et-i necîbenin menba'-i kuvvet ve istinadgâhı olan bir cemiyettir. Binaenaleyh ordu ile milletin infisâh-i nâpezir bir rabıta-i samimiye ile yekdiğerine merbut olmalarından, ordunun milletin selamet ve idâme-i saadetine nigehbân, milletin de ordunun i'lâ-yi şân ve satveti esbabının teminine sâ'î ve şitaban olmasından daha tabii, daha lüzumlu ve mukaddes bir hâl tasavvur edilemez.

Ancak ordu ile millet arasındaki münasebet, dâima bu şekl-i tabiiyi ve mantıkiyi muhafaza etmemiş, bu sade, bu basit, hakikat daima teslim ve takdir edilememiştir. Münasebat-i mezkürenin safahat-i muhtelifesine bir nazar-i seri' atfetmek, ondan sonra enzarımızı afâk-ı istikbale tevcîh ederek müstakbele ait olan nokta-i amâlimizi arz ve tavzîh eylemek arzu ettik.

Evelleri başlı başına bir hey'et teşkil den ordular yoktu. Cem'iyat-i beşeriye hukuk ve menâfini müdafaa etmek ve yahut daha müsait şerâit-i hayatiye istihsal eylemek içûn silaha sarılmağa lüzum gördükleri zaman silah kullanmağa muktedir olan efrâd-i cemiyetin kaffesi muharebeye giderler ve muharebe bittikten sonra silahlarını terk ederek tekrar iş ve güçleriyle iştigale başlarlardı. İnsaniyetin edvâr-i ibtidaiyesinde asker başka, efrad-i millet başka değil idi.

Bilahare terakkiyât ve tekemmülât-i beşeriyenin zaruri ve mantıkî bir neticesi olarak askerlik bir san'at-i mahsûsa ve müstakile şeklini iktisab eyledi; muntazam ve daimi ordular teşekkül etti. Ordular bu suretle bir hey'et-i

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

müstakile-i musallaha haline geldikten sonra; milletleri ile yek-vücûd ve yek-emel bulundukları, milletini seven, milletinin refah ve saadetini te'mine hasr-i mesâ'i eden adil bir hükümetin silah kuvvet ve satvetini teşkil eyledikleri müddetçe milletin hâdim-i saâdeti olmuşlar ise de su-i idarenin baş gösterdiği, efkâr ve ahlak-ı umûmiyenin tedennî ve inhıtât eylediği.. Zulm ve istbdâdın icra-yi hükm ve nüfûza başladığı zamanlarda ordu ile millet arasındaki rabıta kesb-i za'f eylemiş; ârâda bir hafre hasıl olmuştur. Bu yüzden hayat-i milelde nice rahneler açılmış, milel ve akvamın terakkiyatında ne tavakkuflar, ne irticalar hâsıl olmuş ne facialar, ne hûnîn manzaralar tekevvün eylemiştir. Ordu; milletin en güzide en temiz ve en necîb anasırından mürekkeb iken millet aleyhinde beslenen bir takım amâl-i harîsane ve makasıd-i gayr-i meşruanın vasıta-i husûli olmuş, erbâb-ı garaz ve istibdad elinde muti' ve ebkem bir alet gibi kullanılmıştır. Bütün bunlar, ordu ile millet arasındaki su-i tefehhümden ileri geliyordu, bu su-i tefehhüm, zalimlerin, müstebidlerin üssü'l-esas kuvveti, istinadgâh-i amâli idi. Sü-i tefehhümi idâme etmek içûn askerlerin talim ve terbiyesinde hamiyet-i milliye ve muhabbet-i vatan-perverâne hissiyat-i pâkizesinin setr u ihfasına ve sûret-i umûmiyede askerlerden düşünmek ve muhakeme etmek hassesinin mahv u izâlesine ihtimam olunur; ordu ile şahs-ı vahid arasındaki irtıbatı daha kavî ve daha muhkem kılacak telkînat icra edilir. Sadakat, fezâil-i askeriyenin akdem ve akdesi olmak üzere tasvîr olunur. Hâsılî, mutlak, tam, behimi bir inkıyad ve mutavaat esasına müstenid bir meslek-i terbiye takip edilirdi.

Ordu bu suretle milletten tecrîd edilince artık milletin âlâm ve ızdırabatına, âmâl ve menafiine l'a-kayd kalmış millete karşı olan bütün borcunu unutarak, bütün şeref ve hukukundan sarf-i nazar ederek müstebidlerin hevesâtına tabi ve esir olmuştur.

Tarih-i inkılabat-i aleme göz gezdirecek olursak görürüz ki ordu ile millet arasında ittihad-i amâl olmamak, yekdiğerinden her türlü muzır menviyatın inkişafına müsaid bir girdâb ile ayrılmak yüzünden pek çok vekayi'-i elime zuhur etmiş: Milletler mahv ve munkarız, medeniyetler, nice a'sâr sa'y u gayretin semeresi olan medeniyetler bi-nâm ve nişan olmuştur.

Bu halat-i feci'anın temâdisini şu bulunduğumuz 20. asırda da görmekteyiz.

Rusya'da, İran'da senelerden beri devam eden hûnîn vukuat hep efrad-i millet ile askerler arasındaki sü-i tefehhümün, adem-i muhadenetin netâic-i elîmesidir. Milletin ekmeği ile, kanı ile, hayatı ile beslenmiş olan, milletin hâmi ve zahîri olması lazım-gelen: ve esasen milletin musallah bir parçası demek olan ordu; hukuk-i ma'sûmesini istirdada kıyam eden,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

asırlardan beri düçâr olduğu mezalime artık tahammülü kalmayarak ref'-i livâ-i hürriyet eden milletin aduvv-i bî-emânı, cellad-i bî-insafı oluyor: Bu ne hazindir ?

Rus askerleri kendileriyle aynı köyden olan Rus ahalisini, kardaşlarını, babalarını katlediyor. Hükümet-i zalimenin keyfi içûn, hevesi içûn katlediyor. Rus hükümet-i istibdadiyesi, Rus kavmini taht-i istibdatta bulundurmak içûn milletin parasıyla satın alınan silahlar, milletin pazusuyla imâl edilen toplar yine millete karşı istimâl olunuyordu.

İran'da aynı hâl meşhûd. Gözyaşlarıyla büyütülen şahid-i nazenin-i hürriyet, kan içinde boğuldu; milletin birer cüz'-i mukaddes-i hayatı olan askerlerin eliyle boğduruldu ve el-ân aynı askerlerin silahı değimlidir ki on milyonu mütecaviz İran kavmini... Sa'dîlerin, Molla Camilerin vatanı olan o büyük memleketi ! bir serzüme-i süflînin mahkûm ve esiri kılıyor.

Şüphesiz ki askerler; bu hareketlerinin çirkinliğini, hacaletini bilmiyorlar ve bu suret hareketleriyle vazifelerini ifâ etmiş olduklarını zannediyorlar.

Tekzîb edilmek muhatarasına maruz olmaksızın beyan ederiz ki, her asırda ve her memlekette, müstebid ve zalim hükümetlerin esâs kuvvet ve mezalimi, milletin bir kısmı ile diğer bir kısmı arasına ilka edilen sü-i tefehhümden ibaret bulunmuştur.

Hikmet-i vucüdi; mensup olduğu milletin muhafaza-i hukuk ve te'min-i selametinden ibaret olan ordunun, bu maksad-i aliyi unutarak zelemenin baziçe-i heves'atı olması ne kadar şîn-âverdir.

Lehu'l-hamd Osmanlı ordusu tarih ve kainat huzurunda böyle bir şîn ve ar ile şaibedâr olmamış; bi'l-akis vatanın müncisi olmuş.. Silah-i satveti ile heykel-i istibdadi tahrib eylemiş. Bütün adî, sefil mülahazattan teberri ederek millete deyn-i şükranını etmiştir.

Tarih-i alemde Osmanlı ordusunu tenzîr eden bir ordu yoktur. Fransa istibdâd-i kübra -ki bütün inkılabat-i muahhere içûn bir nümûnedir, bir menba'-i feyz ve istifadedir- esnasında bile Fransa ordusu fikr-i hürriyet kazanılıncaya kadar, ne kadar zaman geçmiş bu zaman zarfında ne fenalıklar olmuştu.

Osmanlı ordusunun ihraz eylediği şan ve şeref sehâif-i tarihiyeyi velveledâr eden me'ser-i azıme-i satvetten daha âlî ve daha büyüktür denilebilir.

Şanlı Osmanlı ordusu, şanlı Osmanlı ordusunun fedakâr zabitleri, sizi bütün ensâl-i müstakbele bütün hürriyet-perver insanlar ve tarihler tebcîl edecek.. mübarek namlarınız, me'ser-i hamiyetiniz hafıza-i vicdan-i ümmette ile'l-ebed mahkûk bulunacaktır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ben de Osmanlı ordusundanım sözü; bundan sonra bir nişane-i mafheret ve berât-i necât gibi telakkî edilecek.

Osmanlı ordusu Osmanlı milleti ile yek-vücûd ve yek-maksad bulundukça, vatanımızın semâ-yi pây-i hürriyetinde meş'um bulutlar zuhûr edeceğinden endişe olmaz.

Ancak bu irtibatı daha kuvvetli, daha samimi bir şekle vaz etmeli.. Genç nesillerin fikirleri, kalbleri maksad-i âlî-i hürriyet ve ittihada göre terbiye ve tanzîm olunmalı... Ordu, milletin bi'l-cümle anasırının birer cüz'-i hayatından ibaret olmalı daha doğrusu daha şairanesi:

Osmanlı ordusu, Osmanlı millet-i musallahası olmalıdır.

Osmanlılığın edvâr-i satvet ve ikbâl devirleri idrak olunmuş.

Osmanlı bayrağı bilâ tefrik-i cins ve unsur tekmil Osmanlılar'ın nokta-i ittihad-i merkez-i kuvvet ve şanı olmuş idi..

Aradan medîd bir fasıla.. Gûna-gûn felaketler, pay-mâl olmuş haysiyetler.. Uçurumlarla mâlî medîd bir fasıla geçti.

Bütün bu muhakkak görünen felaketlerden sonra 20. asr-i miladinin sekizinci senesinde kanlı bir ufuktan doğan hilal-i hürriyet ile necm-i ikbalimizi tasvîr eden ru'yet-i Osmanî.. Satvet ve şevket-i tarihiyemizi tekrar iktisab etmek içûn yine otuz milyon Osmanlının timsal-i amâli, merkez-i kuvvet ve ittihadî olacak; hür Osmanlı ordusu: Hür Osmanlı millet-i musallahası olacaktır.

Erkân-i Harb Binbaşı
Ali Fuad

MARMARA ÜNİVERSİTESİ